

Према одредби члана 28, став 1. и 2. Закона, пореска обавеза настаје у тренутку потписивања уговора о преносу права својине, односно замени непокретности. Ако уговор о промету непокретности није сачињен у писменој форми, сматраће се да је пореска обавеза настала у тренутку када је купац, односно учесник у замени, ступио у посед непокретности. Одредбе члана 37, став 1, тач. 1. и 3. Закона су казнене одредбе којима су утврђене новчане казне за прекршај и то за обвезника пореза ако не пријави настанак пореске обавезе у законском року и за одговорно лице у суду, геодетској управи и другом органу који изврши оверу уговора о преносу права на непокретности без доказа о плаћеном порезу на промет и другим друштвеним обавезама.

Као разлог оспоравања одредбе члана 28, став 1. и 2. Закона иницијатор наводи да пореска обавеза треба да настаје у моменту судске овере потписа на уговору, када уговор постаје правно ваљан у смислу члана 4. Закона о промету непокретности, а не у моменту потписивања уговора, односно у моменту ступања купца у посед непокретности, како је оспореним законским одредбама предвиђено. Према наводима иницијатора, из наведених разлога су неуставне и одредбе члана 37. Закона јер не би требало да буде прекршаја у случају када се не пријави пореска обавеза након потписивања уговора и ступања у посед непокретности, будући да пореска обавеза не може тиме ни настати, већ овером потписа на уговору с обзиром да од тога момента уговор производи правно дејство у смислу члана 4. Закона о промету непокретности.

Одредбе члана 2. и члана 8. Закона неосновано су оспорене.

Порез на промет непокретности и права је инструмент пореске политике којом Република у оквиру Уставом утврђених права и дужности, уређује систем, изворе и врсте пореза и осталих дажбина. С обзиром да је замена непокретности по својој правној природи такође промет непокретности, утврђивање обавезе плаћања пореза и на овај вид промета у оквиру је уставних овлашћења Републике која оспореним законским одредбама нису прекорачена. Из наведених разлога иницијатива за оцену њихове уставности није прихваћена.

(Решење Уставног суда Србије IY бр. 14/84 од 21. маја 1987)

Припремио Томислав Вељковић

ОДЛУКЕ СУДА УДРУЖЕНОГ РАДА СРБИЈЕ

ВРШЕЊЕ ФУНКЦИЈЕ САМОУПРАВНЕ РАДНИЧКЕ КОНТРОЛЕ И ОДГОВОРНОСТ ЗА ТЕЖУ ПОВРЕДУ РАДНЕ ОБАВЕЗЕ

Радник је у предлогу за покретање поступка навео да је на збору радника изразио сумњу у тачност завршног рачуна о пословању основне организације за 1986. годину. Због тога је против њега покренут дисциплински поступак, а он оглашен одговорним за тежу повреду радне обавезе изношења нетачних чињеница у намери да се основној организацији умањи углед па му је изречена мера новчане казне. Радник сматра да наведену тежу повреду радне обавезе није учинио. Предложио је да суд удруженог рада усвоји његов захтев и поништи одлуку дисциплинске комисије о изреченој дисциплинској мери.

Основни суд удруженог рада у Титовом Ужицу је одлуком РО 1090/87. од 29. октобра 1987. године одбио стављени захтев. Првостепени суд је на основу списка дисциплинског поступка, саслушаних сведока и изјава учесника утврдио да је радник у оквиру једног облика самоуправног одлучивања изразио сумњу у истинитост завршног рачуна за

1986. годину. Ова сумња није потврђена, па је радник оглашен одговорним за тежу повреду радне обавезе из члана 1, тачка 38. Правилника о дисциплинској и материјалној одговорности — изношење или проношење нетачних чињеница у намери да се раднику или основној организацији умањи углед. Зато му је, по становишту првостепеног суда, за наведену тежу повреду радне обавезе правилно изречена дисциплинска мера новчане казне.

Суд удруженог рада Србије је одлуком II РО 6142/87. од 21. јануара 1988 године уважио жалбу радника, преиначио побједану одлуку и усвојио захтев. Приликом одлучивања о жалби Суд је пошао од тога да се новчана казна може изрећи само за теже повреде радних обавеза, односно друге повреде радне дисциплине које су одређене законом и утврђене самоуправним општим актом. Према одредбама члана 196, став 1. Закона о удруженом раду, новчана казна се може изрећи за тачно прописане теже повреде радних обавеза, али не и за изношење или проношење нетачних чињеница које могу штетити угледу организације или осталих радника. Ова повреда није обухваћена чланом 196, став 1. Закона о удруженом раду, што значи да се раднику, чак и да је учинио исту, није могла изрећи дисциплинска мера новчане казне.

Осим тога, радник који на збору радника, на седници Радничког савета или у оквиру других облика одлучивања, односно у вршењу самоуправне радничке контроле у организацији удруженог рада, стави примедбу или предлог и изнесе мишљење, и захтева допунске податке и допунски извештај о раду и пословању организације удруженог рада и међусобним односима у раду, не може због тога бити позван на одговорност, ни стављен у неповољнији положај (члан 553, став 3. Закона о удруженом раду). У конкретном случају, радник је на једном од зборовата ставио примедбу на завршни рачун основне организације и на тај начин непосредно вршио самоуправну радничку контролу. Он је обављао своју самоуправљачку функцију због чега није могао бити позван на дисциплинску одговорност. Покрећући против радника дисциплински поступак, у основној организацији се хтело да се онемогући свака критика упућена поступцима и актима самоуправних и пословодних органа и стручних служби. Они се тиме чине недодирљивим што је супротно неприкосновеном и неотуђивом праву радног човека на самоуправљање утврђеном чланом 155, став 1. Устава СФРЈ. Најзад, заштиту радника у овим случајевима посредно предвиђа и члан 533, став 4. Закона о удруженом раду: пословодни орган, односно радник са посебним овлашћењима и одговорностима који позове радника на одговорност или на основу чијег утицаја се радник стави у неповољнији положај, чини тежу повреду самоуправљачке функције и радне обавезе.

(Одлука Основног суда удруженог рада у Титовом Ужицу РО 1090/87 од 29. октобра 1987. и одлука Суда удруженог рада Србије II РО 6142/87. од 21. јануара 1988)

УПУЋИВАЊЕ У ИНОСТРАНСТВО У ОКВИРУ МЕЂУНАРОДНЕ ТЕХНИЧКЕ, ПРОСВЕТНО-КУЛТУРНЕ И ДРУГЕ САРАДЊЕ И ПРЕСТАНАК РАДНОГ ОДНОСА

Радник је у предлогу за покретање поступка навео да је оглашен одговорним за тежу повреду радне обавезе учињене неоправданим узастопним изостајањем са посла најмање пет радних дана. Одлуком дисциплинске комисије изречена му је мера престанка радног односа. Радник, међутим, сматра да се не може говорити о његовој дисциплинској одговорности. Он је био у иностранству у оквиру међународне техничке сарадње где је требало да остане све време на које је упућен. Наводи да има право да се врати на рад у исту основну организацију јер пре одласка није прекинуо радни однос. Како се у конкретном случају не ради о неоправданом изостајању са посла, нити се против њега уопште

могао покренути и водити дисциплински поступак, предложио је да суд удруженог рада поништи одлуку о престанку радног односа, обавезе основну организацију да га врати на рад и распореди на послове, односно радне задатке који одговарају његовој стручној спреми и усвоји захтев за накнаду штете због изосталог личног дохотка.

Основни суд удруженог рада у Београду је одлуком ДМ-437/87. од 8. октобра 1987. године одбио стављени захтев. Утврдио је да је Раднички савет одобрио раднику одсуство без накнаде личног дохотка од 1. јануара до 31. децембра 1986. године ради стручног усавршавања у Сједињеним Америчким Државама. Како самоуправни орган није дао сагласност за продужење неплаћеног одсуства до септембра 1987. године, радник се из иностранства вратио 20. фебруара, а на рад јавио 2. марта 1987. године. Он је, дакле, неоправдано изостао са посла од 1. јануара до 1. марта 1987. године. Зато му је на основу члана 197, став 2. Закона о удруженом раду правилно изречена мера престанка радног односа.

Суд удруженог рада Србије је одлуком II РО 6032/87. од 19. јануара 1988. године уважио жалбу радника, преиначио побијану одлуку и усвојио захтев. Другостепени суд је пошао од тога да је радник захтев за продужење одсуства поднео новембра 1986. године, а да је о захтеву одлучено тек 8. јануара 1987. године. Одлука Радничког савета о неприхватању захтева раднику је достављена тек 8. фебруара 1987. године, дакле по истеку одобреног неплаћеног одсуства. Стога се, по становишту другостепеног суда, овде не ради о неоправданом узастопном изостајању са посла најмање пет радних дана за коју се повреду обавезно изриче мера престанка радног односа. И не само због овога.

Наиме, из списка предмета произлази да је радник упућен на стручно усавршавање на предлог владе СФРЈ у оквиру редовног програма техничке помоћи за 1986. годину Међународне агенције за нуклеарну енергију. Из дописа Удружења за нуклеарну медицину у Њујорку од 31. децембра 1986. године, упућеног раднику, произлази да је Научни савет прихватио његов елаборат за усмену презентацију и да је излагање планирано за 4. фебруар 1987. године. Дакле, радник је био у обавези да, у оквиру програма стручног усавршавања, остане у САД најмање до 4. фебруара 1987. године. Зато је то, узимајући у обзир и време потребно за повратак, оправдан разлог за одсуствовање са посла у времену од 1. јануара до 20. фебруара 1987. године.

Према одредбама члана 68, став 1. Закона о радним односима, раднику који је упућен у иностранство у дипломатска, конзуларна и друга представништва Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, односно у оквиру међународне техничке, друштвене или просветно-културне или друге сарадње не може престати радни однос, ако му претходно није престао радни однос његовом вољом. По престанку радног односа у иностранству у смислу става 1. овог члана, радник има право да се врати у исту основну организацију у року од 30 дана од престанка рада у иностранству (став 2). Како је радник упућен на стручно усавршавање у оквиру међународне техничке сарадње, њему радни однос у основној организацији није могао престати чак и да није било сагласности Радничког савета за одсуство без накнаде личног дохотка. Даље, радник је имао рок од 30 дана од дана престанка рада у САД да се врати у основну организацију. Пошто му је рад у иностранству престао 4. фебруара 1987. године, то је рок за јављање на посао истицао 5. марта 1987. године. Радник се вратио и на рад јавио 2. марта 1987. године, дакле у законском року.

Из свега изложеног следи да је погрешан закључак првостепеног суда да је радник учинио тежу повреду радне обавезе из члана 197, став 2. Закона о удруженом раду. Он је оправдано изостао са посла, па није било разлога за покретање и вођење дисциплинског поступка, нити изрицање дисциплинске мере.

(Одлука Основног суда удруженог рада у Београду ДМ 437/87. од 8. октобра 1987. године и одлука Суда удруженог рада Србије II РО 6032/87. од 19. јануара 1988.)

ОДГОВОРНОСТ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗА НАКНАДУ ШТЕТЕ

Радник је у предлогу за покретање поступка навео да је критичног дана, ради прибављања података о носивости вагона за превоз угља, пошао бициклом из рудника на железничку станицу. Том приликом се оклизуо, пао с бицикла и задобио тешку телесну повреду, прелом левог кука. Како се повреда догодила у радно време, у вези са радом и код обављања редовних послова и радних задатака, радник сматра да има право на накнаду целокупне претрпљене штете, како материјалне тако и нематеријалне. Предложио је да суд удруженог рада закаже расправу, изведе потребне доказе и обавезе организацију да му накнади штету због повреде на раду.

Основни суд удруженог рада у Зајечару је одлуком УР 306/86. од 22. јуна 1987. године, а по извршеном медицинском и финансијском вештачењу, усвојио стављени захтев. Према члану 208, став 1. Закона о удруженом раду ако радник претрпи штету на раду или у вези са радом, има право да од основне организације захтева накнаду штете, по општим начелима о одговорности за штету. Како је радник у конкретном случају повређен на раду, он има право на накнаду материјалне штете због изосталог личног дохотка за време привремене спречености за рад и ренту због умањене радне способности, као и нематеријалне штете за претрпљене физичке болове и страх и претрпљене душевне болове због нарушености и умањења опште животне активност.

Суд удруженог рада Србије је одлуком II РО 4903/87. од 4. фебруара 1988. године уважио жалбу организације, преиначио првостепену одлуку и одбио захтев радника. При том је и он, као и првостепени суд, пошао од члана 208, став 1. Закона о удруженом раду. Поменутом одредбом је предвиђено да се обавеза основне организације на накнаду штете коју радник претрпи на раду или у вези са радом, конституише по општим начелима о одговорности за штету. Ова начела су садржана у Закону о облигационим односима (члан 154), али и у Закону о радним односима (члан 123). Према њима, основна организација одговара раднику за штету због повреде на раду која је проузрокована кривицом организације или кривицом лица за које она одговара, односно независно од кривице ако је повреда проузрокована опасном ствари или у делатности са повећаном опасношћу.

У конкретном случају, радник је критичног дана пошао на железничку станицу да би извршио свој редовни радни задатак. Том приликом је пао са бицикла и задобио тешку телесну повреду. Како се овде очигледно не ради о кривици основне организације, нити о њеној објективној одговорности за насталу штету, првостепени суд је погрешно применио материјално право када је усвојио захтев радника. Јер, сама чињеница да је радник повређен на раду или у вези са радом, не конституише одговарајућу обавезу основне организације. Обавеза основне организације се заснива на кривици или објективној одговорности којих овде нема. Радник је, напротив, повређен искључиво својом кривицом па може остварити само права која проистичу из здравственог, инвалидског и пензијског осигурања.

(Одлука Основног суда удруженог рада у Зајечару УР 306/86. од 22. јуна 1987. године и одлука Суда удруженог рада Србије II РО 4903/87. од 4. фебруара 1988)

ОДЛАГАЊЕ ИЗВРШЕЊА МЕРЕ ПРЕСТАНКА РАДНОГ ОДНОСА

Радница је у предлогу за покретање поступка навела да је оглашена одговорном што је противправно присвојила две завесе. Како је право да их користи, управља и располаже њима имала основна организација, дисциплинска комисија је нашла да је радница учинила тешку повреду радне обавезе незаконитог располагања друштвеним средствима. Подносилац предлога је приликом узимања завеса мислила да су завесе

својина њене свекрве, иначе бивше раднице основне организације. Како је погрешно сматрала да постоје поменуће околности, радница је предложила да суд удруженог рада, због стварне заблуде, поништи одлуку дисциплинске комисије о изреченој мери престанка радног односа и обавезе основну организацију да је врати на рад и распореди на послове који одговарају њеној стручној спреми.

Основни суд удруженог рада у Нишу је одлуком РО 718/87. од 28. октобра 1987. године одбио захтев за поништај оспорене одлуке, али је одложио њего извршење за време од једне године и обавезао основну организацију да радницу врати на посао. У поступку је утврђено да је радница критичног дана, по завршетку радног времена, узела две завесе из кадровске службе, упаковала их у своју торбу, а затим непажено изнела из просторија организације. На тај начин у њеним радњама су се стекла сва битна обележја тежих повреда радних обавеза из члана 6, тачка 4, 27, 32, и 56. Правилника о дисциплинској и материјалној одговорности. Те повреде се састоје у: незаконитом располагању друштвеним средствима, односно другим незаконитим радњама којима се организацији наноси знатна материјална штета; противправном отуђивању имовине организације и крађа. Првостепени суд није прихватио наводе раднице да су поменуће теже повреде радних обавеза учињене у стварној заблуди. Јер, радница је била у обавези да претходно на несумњив начин провери чије су завесе у питању: да ли се заиста ради о завесама њене свекрве или, пак, завесама основне организације, како је то касније утврђено. Радница тако није поступила, па је очигледно да истицањем наводне стварне заблуде иде за тим да избегне дисциплинску одговорност и примену дисциплинске санкције.

Суд удруженог рада Србије је одлуком II РО 6070/87. од 15. јануара 1988. године одбио жалбе учесника и потврдио првостепену одлуку. Нашао је да је чињенично стање потпуно и истинито утврђено, а материјално право правилно примењено. Поред тога, другостепени суд сматра да је у конкретном случају правилно одложено извршење изречене мере престанка радног односа. Рок проверавања износи једну годину под условом да радница у њему не изврши нову тежу повреду радне обавезе. Јер, у питању је млади радник коме треба пружити могућност да се поправи. Дисциплинске мере управо имају за сврху поправљање учиниоца и васпитно деловање на околину у правцу спречавања евентуалних будућих повреда радних обавеза од стране тог или других радника. Према томе, дисциплинске санкције не треба да имају карактер одмазде, посебно у случају када је реч о раднику који је тек засновао радни однос. Најтежа дисциплинска мера се изриче онда када претходно мере не покажу задовољавајуће резултате, односно у случају изузетно тешких повреда радних обавеза или других повреда радне дисциплине. На такав закључак упућује и садржина одредбе члана 111. Закона о радним односима. Наравно, одлагање извршења мере престанка радног односа није могуће када се та мера изриче за неоправдано узастопно изостајање са посла најмање пет радних дана — члан 197, став 2. Закона о удруженом раду.

Најзад, одбијајући захтев за поништај оспорене одлуке, суд удруженог рада није изменио изречену меру, како се то у жалби организације неосновано износи, већ је само одложио њено извршење под одређеним условима. Суд удруженог рада цени, између осталог, и законитост изречене мере. У том смислу, он је дужан да узме у обзир све олакшавајуће и отежавајуће околности утврђене чланом 111. Закона о раним односима чиме се постиже пуна индивидуализација у примени дисциплинских санкција. При том се, наравно, не сме изгубити из вида ни то да одредба члана 116 Закона о радним односима могућност одлагања извршења мере престанка радног односа и новчане казне не везује искључиво за организацију удруженог рада.

(Одлука Основног суда удруженог рада у Нишу РО 718/87. од 28. октобра 1987. године и одлука Суда удруженог рада Србије II РО 6070/87. од 15. јануара 1988)

Припремио Миодраг Васић